

רשימות

בפרשת השבוע

פרשת לך לך

פרק י"ב פסוק ב'

ואעשך לגוי גדול

רש"י: לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים, ממעטת פריה ורביה, ממעטת את הממון, וממעטת את השם, לכך הוזקק לשלש ברכות הללו.

קשה שיפריע לאברהם אבינו מיעוט השם שלו, עד כדי כך שנזקק לברכה מיוחדת על כך, שהרי היה עניו מאוד כמו שנאמר בפסוק [בראשית פרק י"ח פסוק כ"ז] "ואנכי עפר ואפר"?

י"ל שישנם שני סוגים של שם, סוג אחד הוא שם של כבוד, שבמקום הישן הכירוהו וכיבדוהו בשמו, אבל במקום חדש שלא יכירוהו ממילא לא יכבדוהו, ובסוג כזה של "שם" לא מעונין אברהם אבינו, אבל ישנו עוד סוג של שם והוא [קהלת ז' א'] "טוב שם משמן טוב", שם של אדם נאמן, איש צדיק, שירצו שכנים ואנשים טובים לדבוק בו, וממילא גם יוכל ללמדם ממציותו של הקב"ה, כמו שמובא על אברהם אבינו שהיה מגייר את האנשים, ולכן היה זקוק לברכה מיוחדת על השם.

על הפסוק בקהלת [פרק ז' פסוק א'] "טוב שם משמן טוב" מביא רש"י בקהלת כמה פירושים שבהם הוא מסביר מדוע שם טוב עדיף על שמן טוב, ואחד מהפירושים הוא כך וז"ל "שמן טוב הולך מקיטון לטרקלין ולא יותר, ושם טוב לסוף העולם".

פירושו ששמן טוב חוץ ממה שהוא מעדן את הגוף כשסכים בו, הוא גם עושה ריח טוב, ואף על פי שיש לו ריח טוב מאוד אם מתרחק מהשמן הריחני לחדר אחר כבר אינו מרגיש בריח, אך טוב מזה הוא השם טוב של האדם, שגם במרחק רב שומעים עליו.

לפי פירוש זה יש להסביר את לשון הפסוק שהוא "טוב שם, משמן טוב", ולא טוב שם טוב כמו השמן, שהרי דבר פשוט הוא שיהודי המפיץ את ריחו הטוב סביבותיו, ומפיץ תורתו מסביב וגם מקרב את סביבותיו, ודאי שחשוב הוא מאוד, ובודאי יש לו שם טוב שהולך בכל העולם, אך הפסוק בקהלת בא לומר לנו יותר, שאפילו תלמיד חכם שמכונס בעצמו ונמצא בתוך ד' אמות של הלכה שלו, והוא "רק" "טוב שם", גם הוא יותר חשוב משמן טוב המפיץ ריח רק מסביבו, והוא משפיע הרבה כמו שמצינו אצל יעקב אבינו שהיה איש תם יושב אהלים, ובכל זאת כשיצא מהעיר עשה רושם, כמו שהבאנו בפרשת ויצא בשם בעלי המוסר.

פרק י"ב פסוק י"ג

למען ייטב לי

רש"י: יתנו לי מתנות

קשה להבין מילים אלו שמשמע שאברהם אבינו רוצה מתנות, והרי לקמן כשנפגש עם מלך סדום אמר [פרק י"ד פסוק כ"ג] "אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם", ומסביר רש"י שם "שהקב"ה הבטחני לעשרני שנאמר ואברכך", אז אם לא לקח ממלך סדום מדוע לקח מפרעה?

י"ל שאברהם אבינו לא רצה לקבל מתנות מאף אחד, אבל חשב שהדרך שה' שולח לו את הברכה של עשירות שהבטיחו, הוא על ידי המתנה מפרעה, וזאת היא ההשתדלות שלו לקבל את ברכת ה', [ובאמת כך מרומז בפסוק (יב טז) "ולאברם היטב בעבורה ויהי לו צאן ובקר", לא כתוב בפסוק מפורש שפרעה נתן לו, אלא "ויהי לו", שאלו אמורים להיות שלו על פי ברכת ה'], ולכן לקח מפרעה, ועל חשבון הברכה הזאת [י"ב ב'] גם לקח הלוואות קודם לכן, ופרע אותם מיד כשעזב את מצרים כמו שמביא רש"י לקמן [י"ג ג'] בדיבור המתחיל וילך למסעיו "פרע הקפותיו", אך גם מה שנשאר ממתנות אלו לא רצה שישארו אצלו, וגם שלא ילכו ליצחק בנו וממשיכו, ולאחר הרבה שנים נתן אותם לבני הפלגשים כמו שמובא ברש"י לקמן [פרק כ"ה פסוק ו'], אך לקמן שנאמר "אם מחוט ועד שרוך נעל", שם מדובר במלך סדום, שרצה לתת לאברהם מהרכוש של סדום [ואפילו שכבר העשיר ממלך מצרים, הרי אי אפשר לדעת מה הגבול של עשירות שהבטיחו ה'] וזאת לא רצה אברהם לקבל כלל וכלל, כי ידע בודאות שלא יכול להיות שהקב"ה שולח לו ברכה על ידי כסף לא כשר, והרי הכסף והרכוש נעשה על ידי עבירה כמו שמובא לעיל [פרק י"ג פסוק י"ג] "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד" אומר על כך רש"י וחטאים בממונם, ולכן מובן גם שהפסוק חוזר ואומר [י"ד כ"ב] "ויאמר אברם אל מלך סדום", מדוע לא נאמר ויאמר אליו, שהרי אברהם אבינו מדבר עמו, כמו שכתוב בפסוק כ"א, אלא לדייק ולהדגיש שכל הענין שלא לקח ממנו, זה בגלל שהוא מלך סדום, שהם רעים וחטאים לה' מאוד. ואת המשך הפסוק יש להסביר כך, "ואם אקח מכל אשר לך", רש"י: ואם תאמר לתת לי שכר מבית גנזיך, לא אקח, פירוש: וזה גם מאותה סיבה, שהכסף בסדום הוא לא כשר גם אם הוא בא מבית גנזיו, שהרי מקור הכסף הוא גם מסדום.

ולפי דברים אלו יש לפרש גם את המשך הפסוק שנאמר "ולא תאמר אנכי העשרתי את אברם", אומר על כך רש"י "שהקב"ה הבטחני לעשרני שנאמר ואברכך", פירוש: ולא יכול להיות שיעשרני על ידי לקיחת כספכם שאינו כשר, ואיך אגרום שאנשי סדום יאמרו שכספם כשר ודרכם היא דרך נכונה, אם אברהם אבינו היה לוקח מכספם [אך לא יאמרו כך על האנשים שמסביב לו שעזרו לו במלחמה כגון עבדיו וענר אשכול וממרא, ולכן הם יכולים ליהנות מרכוש סדום].

פרק י"ד פסוק ט'

ארבעה מלכים

רש"י: ואף על פי כן נצחו המועטים, להודיעך שגיבורים היו, ואף על פי כן לא נמנע אברם מלרדוף אחריהם.

קשה, מה הראיה שהם גיבורים, אולי הם חלשים, והסיבה שנצחו ארבעת המלכים הוא בגלל שהיה להם הרבה חיילים וכיון שהיו המרובים לכן נצחו?

אפשר לומר שבכללי המלחמות ישנו כלל ידוע, שהניצחונות הם לא רק לפי מספר החיילים, אלא גם ובעיקר במספר טכסיסי ורעיונות המלחמה שכל צד מביא עמו, לפי זה י"ל שחמישה מלכים כל אחד מגיע עם מחשבה ורעיון שונה איך לנצח את המלחמה, ולכן חמישה מלכים הם המרובים בטכסיסי המלחמה, ואם ארבעת המלכים נצחו אותם, סימן הוא שהם גיבורים ואף על פי כן לא נמנע אברם אבינו מלרדוף אחריהם [ועיין גם במדבר פרק יד פסוק טז, ברש"י ד"ה מבולתי, ואינו דומה פרעה לשלשים ואחד מלכים].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforim@gmail.com